

קרצו ונתן לאחר

• דף לב •

הרב אבישי נתן מייטליס שליט"א

איתא במשנתנו: 'הביאו לו את התמיד קרצו, ומירק אחר שחיטה על ידו, וקיבל את הדם וזרקו'.

כל עבודות היום נעשות ע"י הכה"ג בלבד, ונחלקו הרמב"ן במלחמות ובעל המאור אם עבודות שאינן באות מהלכות יוה"כ גם מחוייבות להעשות ע"י כה"ג בדווקא. הגמ' תוהה שאם השחיטה מחוייבת להעשות ע"י כה"ג, כיצד נותן לאחר להשלימה. ומיישבת הגמ', כי הכה"ג שוחט רוב שני סימנים, ובכך השחיטה מתרת, ואחרי כן נותן לכהן אחר למרק - דין לכתחילה ולמצוה, אך אינו מעכב.

רש"י באר שמטרת המירוק היא בכדי שיצא כל הדם יפה.

יש לעיין אם מירוק זה הינו חלק מהשחיטה והשלמתה, או שהוא חוב ומעלה נוספת בהליך השחיטה אך אינו חלק מהשחיטה עצמה.

א.

יש לדון האם רק בתמיד נאמר שהכה"ג ישחט רוב שנים ונותן לאחר למרק, אך באילו ואיל העם הוא שוחט את כל הסימנים לבדו, או שגם ביתר קרבנות היום נאמר כן.

טעם חלוקת העבודה הזו נועדה בכדי לאפשר לכה"ג להיות פנוי לקבל הדם, שזו עבודה שמותרת בהאי יומא רק ע"י הכה"ג. ולכאורה, היה מקום לומר שבכל קרבנות היום נצריך אחר להמשיך המירוק. וכן סברו התוס' רי"ד בדף מג. התוס' יו"ט במשנה ד, ג והגבורת ארי בדף מג:.

אך יש שחלקו וסברו שרק בתמיד נאמר שכה"ג משייר לכהן אחר לקרוץ תחתיו, ולא ביתר קרבנות היום.

התפארת ישראל במשנה ד, ג הבין שבשאר קרבנות היום הכה"ג אף מסיים את הקריצה, ורק בשחיטת התמיד דרשו מהכה"ג לשייר הקריצה מחשש שלא יזדרז הכה"ג לקבל כל הדם, שהרי שחיטת התמיד אינה טעונה עבודת כה"ג. ורצו לדאוג שכה"ג יהיה פנוי לקבל כל הדם. אך בקרבנות היום היה פשוט וברור שהכה"ג יעשה מאמץ ויזדרז ויקבל את כל הדם בלא סיוע.

כן הבין הרש"ש בדרך יב: שרק בעבודת התמיד התירו לו להסתייע ע"י אחר, אך ביתר קרבנות היום שמצוותן בכה"ג בלבד, חיישינן שאם יסתייע ע"י כהן אחר, יעשה עימו יתר עבודות, ולכן גזרו ולא התירו ליתן לאחר למרק.

לדבריהם, כיון שלזר מותר לשחוט את התמיד רשאי הוא גם למרק, אך יתר עבודות היום שהותרו רק לכה"ג נאסר על הזר לעשותן, ואם ימרק יעבור איסור. כפי שהפרמ"ג בסי' תרכא אש"א סק"ד סבר שיש בהשלמת השחיטה משום נטילת נשמה.

נראה מכל זאת, שדין השלמת השחיטה ע"י הקריצה הינה חלק מהשחיטה.

ב.

רש"י כתב שהמירוק נועד להוציא את כל הדם, אך התוס' שם בארו שהוא דין דרבנן למרק. ובמאי פליגי, האם חלקו אם זהו חלק מהל' השחיטה, או שיש כאן מצוה אחרת?

התוס' שאלו על קושיית הגמ' למה לי למרק, שאף בחולין ישנה מצוה ומעלה לכתחילה לשחוט כל הסימנים ולא רק את רוב, מחשש שלא ישחט רוב שני סימנים. ויישבו התוס' שהיכא שאותו שוחט לבדו שוחט, אמרו לו לסיים בכדי שלא יטעה וישחט מעט. אך ביוה"כ מבקשים שכהן אחר יסיים השחיטה הדבר נראה כשהייה בשחיטת הזבח. והיתה הו"א שעדיף שלא יתערב אחר ולא ישחט. קמ"ל דמצוה שימרק אחר, ולא מדיני הסרת חשש טעות שישחט רק מיעות סימנים, אלא למצוה דרבנן, בכדי שיצא הדם.

נראה שהבינו התוס' שמירוק זה הינו מדיני השחיטה וסיום השחיטה, ולא כחיוב בפנ"ע.

ג.

הש"ע בס"י תרעא סעי' ז כתב: 'נוהגין להדליק בביהכ"נ בין מנחה למעריב, ויש נוהגין להדליק בע"ש קודם מנחה, אם רוצים למהר להתפלל לאחר שבירך הש"ץ והדליק אחד מהן, יוכל השמש להדליק הנשארים והש"ץ יתפלל'.

המג"א הביא סיעתא לדין הש"ע מסוגיין, שהכה"ג נותן לאחר למרק. ובאר המחצית השקל שביוה"כ המצוה מוטלת על הכה"ג, והינו נותן לכהן אחר להדליק, ה"ה הש"ץ שמצוות ההדלקה שלו היא רשאי ליתן לאחר להשלים את מצוותו.

הלבוש שם חלק ע"כ וסבר שהמדליק עצמו מחוייב להשלים את ההדלקה, ולא דמי למירוק שעושה כהן אחר משום דהתם המירוק לא הוי גמר שחיטה אלא הכשר לקבל כל הדם. וא"כ תרי מילי נינהו ויכול כהן אחר לעשותה, משא"כ בהדלקת נרות דהוי חדא מצוה. נראה שהבין שהמירוק אינו חלק ממעשה השחיטה ולהכי הותר לשחוט ולמרק ע"י אחר, ואילו המג"א והמחצית השקל הבינו שהוא חלק מהשחיטה, ושפיר ניתן ללמוד מכך על יתר המצוות.

האליה רבה הביא את המג"א וסיים: 'ויש לחלק דהתם א"א שיגמור כ"ג שצריך לקבל הדם'. כלומר, המירוק אכן הינו חלק מהשחיטה, ולא היו מותרים את המירוק בידי אחר שכן חדא מצוה היא, ורק משום שישנה בעיה שהכה"ג צריך לקבל הדם אמרו שמעיקרא ניתן לחלק את השחיטה, משא"כ במצוה אחרת. ובנר חנוכה ניתן לתת לאחר לסיים רק אם בעה"ב לא יכול לגמור (אא"כ הותר המירוק רק משום הבעיה המובנת בשחיטה זו שהיא מצרנית ליכולת לקבל הדם, ולא כל היכא שלא יכול לסיים ממניעים מקומיים ואישיים).

ד.

רש"י הצריך שכהן אחר ימרק. והלא שחיטה כשירה בזר ומדוע בעי כהן? תינח לשיטת הריטב"א והמאירי שאף שהותרה השחיטה בזר, למצוה יש לשחוט ע"י כהן, שפיר כתב רש"י את האפשרות המועדפת.

כבר הארכנו במקום אחר עפ"י דברי הגמ' ביבמות בדף לג. שזר ששחוט בשבת אין איסור זרות, אך הוכיח הרש"ש והשער המלך ביאת מקדש ו, י שאסור לזר לעבוד בשבת, ובאר בית הלוי ח"ב סי' ט שרק ל'בר עבודה' הותר לעבוד בשבת, שלהם

הותרה המלאכה להדחות בשבת. ולפי"ז רק לכהן מותר לשחוט בשבת ובמועד. והחזו"א הוכיח מסוגיין שנתנו לכהן אחר למרק ביוה"כ, ובהאי יומא כהן הדיוט הינו כזר ויש בו איסור זרות, ונתנו לו למרק לכתחילה. מבואר דאין איסור לזר לשחוט, וכוונת הגמ' ביבמות שאין איסור שבת בשחיטת הזר.

ואי נימא שהמירוץ אינו חלק ממעשה השחיטה, אזי מי אמר שזרות מעכב בכך. ואולי יש לתלות בדברי הפרמ"ג דלעיל אם בסיום מעשה השחיטה ישנו איסור נטילת נשמה.

ה.

רש"י בחולין בדף ל: כתב שמעשה שהיה בסוף השחיטה פוסל השחיטה. אף שנשחטו רוב סימנים כדון, המשך מעשה שהייה פוסל השחיטה, כפי שהגמ' שם בדף לב אומרת שהחליד מיעוט סימנים פוסל אף שהוא מיעוט בתרא.

וקשה, כיצד מאפשר לכהן שאיו כה"ג לסיים השחיטה, ומדוע לא נפסל במעשהו בסוף כל השחיטה כולה (אומנם ישנו דיון עפ"י ר' ירוחם אם מיעוט בתרא פוסל רק באם נעשה ע"י אחר).

ברוב סימנים אמרינן עפ"י דיני רוב שרוב ככל הסימנים נשחטו, ומדוע נפסל במיעוט בתרא. אמרו שני אופנים;

הבית הלוי ח"ב ס"י יא והמשיב דבר ח"ב ס"י יד הבינו שהיכא ששחט בפועל את כל הסימנים ולא רק את רובם, לא אמרינן כללא דרוב ככל, דין רוב אמור רק באם לא נשחט ולא נעשה מעשה בכלולו אלא רק ברובו.

אולם האמרי משה ס"י ג אות ב הביין שהמיעוט בתרא פוסל במעשהו את הרוב ככל. כלומר, אכן יש דין רוב ככל ושחט כדון, אלא שמיעוט הפסול מבטל את השחיטה הטובה שנעשתה.

ואף בדיננו נקשה, הלא הכה"ג שחט רוב ככל הסימנים, ומדוע מעשה בתרא של כהן הדיוט לא יפסול את מעשיו של הכה"ג. הלא הוי דומיא דשהיה והחלדה במיעוט בתרא.

אמור מעתה, שנחלקו מה גדר מעשה כהן הדיוט ביוה"כ. האם חסר דין ומעלה מעשה דכה"ג, או שיש פסול וחיסרון במעשה כהן הדיוט. אם מעשה ההדיוט הינו

פוסל, אזי שפיר מקשינן שיפסול רוב סימן ששחט הכה"ג. אך אם חסרה מעלת מעשה כה"ג, אפשר שאין כאן מעשה אלים הפוסל את מעשה שחיטת רוב סימנים, אלא אין לו מעלת סיום שחיטת הכה"ג, ואינו פסול הפוגם את מעשה הכה"ג. ואפשר, שתלוי בחקריתינו. אם המירוק הינו חלק מהשחיטה אזי שפיר מקשינן אם מעשה בתרא פוסל. אך אם הינו מעשה בפנ"ע ולא חלק מהשחיטה, אזי פשוט שאין בו כדי לפסול את מעשה רוב ככל של הכה"ג.